

N:o 48.

Ank. till Riksd. kansli den 25 april 1902, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående registrering dels af centralföreningar, bestående af registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, dels ock af konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till andra än föreningsmedlemmar.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 24, hvilken till lagutskottet hänskjutits, anför herr *H. Öhngren* följande:

»Att jordbruk icke lönar mödan' är ett påstående, som ofta upprepas icke allenast i Norrland, utan äfven i södra delarne af landet. Dess bättre jäfvas detta påstående af erfarenheten, som bestämdt påvisat, att jordbruk, ordnad på sätt, som klimat, jordmån och de lokala förhållandena betinga, för den stora massan af Sveriges inbyggare lönar sig lika väl som någon annan sysselsättning.

Då så är förhållandet, och då idkandet af eget jordbruk af många skäl måhända mer än något annat näringsfång bidrager till att dess utöfvare blifva ett kraftigt och idogt slägte, som älska och värdera fosterjorden och den torfva, hvarvid de äro fästa, så böra inga lofliga utvägar försummas för att göra förhållandena så gynsamma som möjligt för ett lönande jordbruk inom alla delar af landet, jemväl i Norrland.

Men för att jordbruk skall blifva lönande, behöfver jordbrukaren en mängd varor till jordbrukets bedrifvande, och dessa bör han erhålla i främsta rummet oförfalskade och *dessutom till så billigt pris som möjligt*. Det är nu tyvärr så, att dessa nödvändighetsvaror, konstgjorda gödningsämnen, frö och kraftfodermedel m. m., ofta äro förfalskade och underhaltiga, och jordbrukaren måste skyddas härför.

Att Riksdagen redan allvarligt beaktat detta förhållande, framgår af beslutet om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagbestämmelser vid handeln med konstgjorda gödningsämnen och beredda fodermedel samt jemväl af herr Ivar Månssons i ämnet afgifna interpellation vid 1901 års Riksdag. Dessutom äro dessa varor onödigt dyra, beroende derpå, att de passera för många mellanhänder.

Då dessa varor äfven börja att användas i Norrland i rätt stora mängder, är det ett lifsvilkor för jordbruket derstädes, att jordbrukaren erhåller sådana varor oförfalskade och till så billigt pris som möjligt, och då derstädes i stort sedt endast finnas smärre jordbruk, kan detta endast ske derigenom, att jordbrukarne bilda associationer eller föreningar, som sedan sluta sig samman till större centralföreningar.

Inom Vesternorrlands län har under de senaste åren, förnämligast på initiativ af länsagronomen dr E. O. Arenander, bildats en mängd landtmannaföreningar med syfte:

att genom sammanslutning kunna anskaffa konstgjorda gödningsämnen, kalk, kraftfodermedel, strömedel, utsäde och frö m. m. af bästa beskaffenhet och till billigaste pris,

att söka på förmånligaste sätt ordna försäljningen af medlemmarnas jordbruksalster, samt att på allt sätt arbeta för jordbrukets, boskapskötselns och binäringarnas höjande genom samarbete med länets husållningssällskap o. s. v.

Den omfattning, som dessa föreningar redan vunnit, visas deraf, att vid 1901 års slut funnos inom länet 38 landtmannaföreningar med likartade stadgar — inom de flesta socknarna i länet. Till dessa hörde öfver 900 medlemmar, nästan uteslutande jordbrukare. Insatserna eller grundfonden i dessa föreningar utgjorde öfver 9,000 kronor.

De gagnande resultat, som dessa föreningar åstadkommit, visas bland annat deraf, att de gemensamt åt sina medlemmar under år 1901 anskaffat 286,100 kilogram konstgjorda gödningsämnen till 18,910 kronors värde, att frö och utsäde anskaffats till öfver 9,000 kronors värde och kraftfoder för öfver 5,000 kronor, allt, såsom kontrollanalyserna utvisa, af bästa beskaffenhet. (Se vidare bilaga n:o 1.)

Detta, som ju blott är en ringa början och som gått utmärkt trots de stora svårigheterna med de långa afstånden inom länet, bevisar, att dessa landtmannaföreningar skulle kunna utgöra en mäktig häfstång för befrämjandet af jordbruket, derest de under lagens skydd och hägn skulle kunna vidare utvecklas genom sammanslutning till registrerade centralföreningar eller landtmannaförbund — men vår nuvarande lagstiftning för ekonomiska föreningar lägger tyvärr hinder i vägen för registrering af sammanslutning af föreningar.

Hvarje särskild förening måste af praktiska skäl bestå af jemförelsevis få medlemmar med likartade intressen inom ett begränsadt område. För att emellertid i större omfattning kunna åstadkomma sakkunnig och absolut nödvändig varukännedom och varukontroll, utan att med nämnvärda kostnader betunga föreningarnas medlemmar, och för att genom större inköp och försäljningar kunna förbigå mellanhänder och sätta tillverkare och förbrukare i direkt beröring med hvarandra — till fördel för båda parterna — så måste registrering här i landet lika väl som i Tyskland tillåtas för centralföreningar eller förbund af ekonomiska föreningar. Detta är en fråga af allra största vikt för föreningsväsendets utveckling i hela vårt land, och registrering bör tillåtas icke allenast för centralföreningar, som afse att befrämja jordbruket, såsom anförda landtmannaföreningar, föreningar för smörtillverkningens centralisering, föreningar för linberedning, för gemensam fröberedning o. s. v., utan äfven för andra ekonomiska föreningar.

Hvilken vikt detta har för jordbrukets vidare utveckling, synes mig framgå bland annat deraf, att utan att lagen skyddar systematiskt ordnade sammanslutningar af registrerade mejeriföreningar till centralföreningar, torde — såsom K. F. Lundin i sitt arbete om »smörtillverkningens centralisering» antyder — det knappast vara möjligt att höja den viktiga, på de sista åren tyvärr nedgående smörexporten, ty alla enskilda ansträngningar synas vara fåfänga, *så länge icke lagen skyddar och befrämjar den kraft, som ligger i högsta måttet af sammanslutning.*

Registrering af centralföreningar är äfven nödvändig lika så väl som registrering af en af enskilde bildad förening. Erfarenheten har nemligen gifvit vid handen, att registrering af en ekonomisk förening är ett hufvudvilkor för dennas fortbestånd och gagnande verksamhet. *Sak samma, som gäller samarbete emellan enskilda personer, bör naturligtvis gälla samarbete emellan enskilda föreningar.* Derfor var det också naturligt, att de ofvannämnda landtmannaföreningarna inom Vesternorrlands län, som den 17 mars 1901 beslöto att bilda en centralförening eller ett förbund, på denna sammanslutning och de i enlighet med före-

ningslagen utarbetade stadgarne sökte registrering hos Konungens befallningshafvande inom Vesternorrlands län. Registrering vägrades, och häröfver anfördes besvär (se bilaga 2) hos Kongl. Maj:t, som emellertid endast fastställde Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utslag (se bilaga 3).

Af denna Kongl. Maj:ts nådiga resolution framgår sålunda med all tydlighet, att en registrering af en centralförening eller ett förbund, bestående af registrerade landtmannaföreningar, här i landet på grund af föreningslagen *icke är tillåten*. Häraf följer, som i anförda besvär finnes antydt, en massa olägenheter, som omöjliggöra den önskvärda utvecklingen af landtmannaföreningar, mejeriföreningar eller andra ekonomiska föreningar, ty utan registrering kan styrelsen såsom sådan i en dylik centralförening icke tillvarataga de särskilda föreningarnas ekonomiska intressen. Vill förbundsstyrelsen hyra en lokal, vill den anställa personal för att sköta affärerna, hafva sådana aftal ej giltighet. Träffar förbundsstyrelsen aftal om leveranser till de olika föreningarna, så har sådant aftal ej giltighet. Brytes kontraktet af leverantören, eller lemnar han underhaltiga varor, kan förbundsstyrelsen såsom sådan icke inför domstol bevaka förbundets intressen o. s. v., då det ju enligt § 2 i gällande föreningslag hvarken kan »söka, kära eller svara», så länge förbundet icke är registrerad.

Då den tyska föreningslagen af 1889 i flesta fall synes hafva tjänat som förebild för den svenska föreningslagen af den 28 juni 1895, så kan man vara så mycket mera förvånad öfver att i den svenska föreningslagen icke återfinna denna viktiga bestämmelse, då tyska lagen tydligt tillåter en sådan kombinerings af de olika föreningarna till stora centralföreningar.

Uti d:r E. O. Arenanders reseberättelse till kongl. landtbruksstyrelsen om »Inköpsföreningar för jordbruksförnödenheter i Tyskland» finnes en afskrift af stadgarna till en sådan centralförening i provinsen Sachsen (se utdrag i bilagan 4). Enligt samma källa (sid. 562) omfattade denna centralförening vid 1896 års slut: 126 mejeriföreningar, 54 inköps- och försäljningsföreningar för jordbruksprodukter, 1 frukt-försäljningsförening, 2 bränneriföreningar med flere. Enligt samma berättelse erfar man äfven, att i Tyskland var den allmänna erfarenheten den, att just denna kombinerings af småföreningar i oändlighet utgjorde, så att säga, *quintessencen i den nya tyska lagen* af år 1889 — som ju tjent vår föreningslag som mönster. När vi 6 år senare erhöilo en liknande lag, var just denna hufvudsak utesluten — och hvarför? Må hända våra lagstiftare icke då kunde förutse följderna af förenings-

lagens tillämpning i Sverige. Huru som helst, är det nu nödvändigt att efter endast fyra års giltighet förändra lagen i ofvan antydd riktning? Just frånvaron af denna möjlighet af kombinerings af flera små föreningar med samma mål till centralföreningar har delvis redan fört föreningsväsendet i vårt land på afvägar. — En liten förening har liten omsättning och kan därför ej bereda sina medlemmar några nämnvärda prisfördelar på samma gång varukänedom och affärsvana blifva mindre. För att erhålla tillräckligt stor omsättning hafva därför flera föreningar tillgripit den mot hela föreningsprincipen stridande åtgärden att sälja äfven till utom föreningen stående, och härför hafva de, enligt hvad tidningarne meddelat, äfven blifvit åtalade. Af denna orsak framlades äfven i Riksdagen förra året en motion om rätt för så kallade konsumtionsföreningar att sälja äfven till andra än egna medlemmar. Motionen afslogs, och detta med rätta.

Dessa föreningar äro till för att befrämja jordbruks- eller likartade företag, icke för att befrämja handelsföretag, och böra heller icke uppmuntras dertill, ty då kan handelsvinst blifva hufvudsyftet i stället för ett uteslutande befrämjande och underlättande af jordbruket.

På grund af hvad jag här ofvan anført, vågar jag härmed vördsammt föreslå, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning behofvet af registreringsrätt för ekonomiska centralföreningar eller förbund, bestående af inregistrerade föreningar, som hafva till ändamål att befrämja jordbruket eller andra näringar, samt att, med hänsyn till frågans ekonomiska betydelse för den jordbrukande befolkningen, förslag till för ändamålet erforderliga ändringar af nu gällande lag om registrering af föreningar för ekonomisk verksamhet skyndsammast måtte för Riksdagen framläggas.»

Angående de i framställningen åberopade bilagorna tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Till gemensam behandling med förenämnda motion har utskottet förehaft en likaledes inom Andra Kammaren afgifven och till utskottet hänvisad motion, n:o 76, deri herr *J. G. Pettersson* i Södertelje hemställer, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, i hvad mån och under hvilka villkor registrering enligt lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet må medgifvas dels af s. k. konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till andra än dem, som af föreningarna äro

medlemmar, dels ock af ekonomiska föreningar, hvilkas medlemmar sjelfva äro föreningar, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser härom, hvartill förhållandena kunna anses föranleda.

Till stöd för denna motion anföres:

»I en vid 1901 års riksdag afgifven motion (n:o 82) väckte jag förslag om en sådan ändring af § 1 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895, att registrering skulle kunna ske jemväl af s. k. konsumtionsföreningar med syfte att anskaffa förnödenheter såväl åt föreningsmedlemmar som åt utomstående personer. Lagutskottet, som förklarade sig dela min i motionen uttalade uppfattning om den kooperativa rörelsens stora betydelse för den sociala och ekonomiska utvecklingen, hemställde i anledning af motionen, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, i hvad mån och under hvilka vilkor s. k. konsumtionsförening må medgifvas rätt att sälja äfven till andra än dem, som af föreningen äro medlemmar, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelse härom, hvartill förhållandena kunna anses föranleda. Lagutskottets berörda hemställan bifölls af Andra, men afslogs af Första Kammaren, i följd hvaraf frågan för den gången förfallit. Då jag emellertid af de under debatten i Första Kammaren till stöd för afslaget åberopade skäl icke blifvit öfvertygad om obehöfligheten eller skadligheten af en lagändring i det af mig påyrkade afseendet, tillåter jag mig att i år å nyo draga denna fråga under Riksdagens pröfning.

Till stöd för min förra motion i ämnet hade jag bland annat åberopat, att Kongl. Maj:t i ett uppgifvet fall fastställt en länsstyrelses beslut att vägra registrering af en handelsförening med syfte att *hufvudsakligen* till medlemmarne tillhandahålla lifsförnödenheter och andra kuranta handelsvaror till moderata pris, enär § 1 af ifrågavarande lag medgäfvit registrering af förening för ekonomisk verksamhet med syfte att uteslutande åt medlemmar anskaffa lifsmedel m. m. I anledning häraf gjordes under debatten i Första Kammaren gällande, att Kongl. Maj:t genom den åberopade resolutionen *icke fränkänt föreningar rätt att sälja till andra personer än dem, som äro medlemmar af föreningen*, utan endast sagt, att förening icke får *drifva bodhandel* med andra varor än dem, som medlemmarne sjelfva tillverka. För att kunna afgöra, huruvida den ena eller den andra tolkningen är riktig, torde det vara nödvändigt att taga kännedom om ordalydelsen af ifrågavarande Kongl. resolution. Den lyder sålunda:

Afskrift.

Kongl. Maj:ts

nådiga resolution på de besvär, styrelsen för Norrahammars handelsförening utan personlig ansvarighet i underdånighet anfört deröfver, att, sedan klaganden hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jönköpings län anhållit, att nämnda förening måtte vardas registrerad i enlighet med lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895,

så har Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom resolutionen den 11 januari innevarande år, enär innehållet i 2 § af de för föreningen gällande stadgar, att föreningens ändamål vore att »hufvudsakligen till sina medlemmar tillhandahålla lifsförnödenheter och andra kuranta handelsvaror till moderata priser», enligt dess ordalydelse kunde komma i strid med innehållet i 1 § af ofvannämnda lag, hvilken § medgäfvit registrering af förening för ekonomisk verksamhet med syfte att *endast* åt medlemmar anskaffa lifsmedel m. m., funnit skäligt vägra den sökta registreringen;

Gifven Stockholms slott den 20 april 1900.

Kongl. Maj:t har, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, låtit handlingarna i detta mål Sig föredragas och finner icke skäl att göra ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes resolution.

Hvilket vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigaste Konungs och herres frånvaro

GUSTAF.

Hans Wachtmeister.

Resolution på underdåniga besvär af styrelsen för Norrahammars handelsförening utan personlig ansvarighet i fråga om vägrad registrering af föreningen.

Att här förut stående afskrift är lika lydande med det hos Kongl. Maj:t i dess finansdepartement förvarade koncept till originalhandlingen, betygar Stockholm och nämnda departement den 25 januari 1902.

Ex officio

(Stämpel)

G. Vilh. Smerling.

Så vidt jag kan se, gifver resolutionens ordalydelse *icke* stöd åt den inom Första Kammaren gifna tolkningen deraf; och den på samma tolkning byggda afslagsmotiveringen torde således få anses sakna beviskraft.

Ett annat skäl, som inom Första Kammaren anfördes mot den af lagutskottet föreslagna skrifvelsen i ämnet till Kongl. Maj:t, var, att ett utvidgande af handelsaffärerna »på lösa grunder» skulle öka den illojala konkurrens, öfver hvilken landets köpmän ofta och med full rätt beklagat sig. I anledning häraf må det visserligen medgifvas, att konsumtionsföreningsrörelsen *kan* gifva upphof till s. k. illojal konkurrens. Men äfven om så i enstaka fall skulle inträffa, torde denna omständighet likväl ej utgöra ett giltigt skäl till strypande af hela den kooperativa rörelsen, som i stort sedt måste erkännas vara till gagn för samhället; och att fara för sådan strypning uppstår genom ett absolut förbud för konsumtionsföreningar att sälja till icke medlemmar, har jag i 1901 års motion visat. Äfven aktiebolagens omfattande rätt att drifva handel och annan rörelse leder som bekant stundom till illojal konkurrens, men icke torde man därför inom Första Kammaren vara benägen att alldeles strypa aktiebolagsrörelsen. Den omständigheten, att det i detta fall är fråga om tillgodoseende af hufvudsakligen de mindre bemedlade samhällsklassernas ekonomiska intressen, torde icke berättiga till vidtagandet af mera drakoniska åtgärder.

Till de skäl, som förut anförts såsom stöd för aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ifrågavarande ämne, må äfven läggas det, att omförmälda lagrum för närvarande *tolkas olika af olika myndigheter*. En del länsstyrelser medgifva fortfarande, äfven efter det Kongl. Maj:ts ofvan intagna resolution den 20 april 1900 fallit, registrering af konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till utomstående personer, medan åter andra länsstyrelser vägra registrering af sådana föreningar. En del myndigheter mottaga af konsumtionsföreningar gjorda anmälningar till handelsregistret; andra myndigheter vägra mottaga sådan anmälan af dylika föreningar, äfven om deras stadgar, utvisande att syftet är att sälja varor till utomstående, blifvit af vederbörande länsstyrelse registrerade.

Vid en del domstolar fällas styrelsemedlemmar i konsumtionsföreningar, som sålt varor till utomstående, till dryga böter för olaga handel; vid andra domstolar åter blifva sådana styrelsemedlemmar, ställda under åtal för samma förfarande under enahanda förhållanden, frikända. Äfven för att råda bot på den ovisshet, som sålunda härutinnan råder, torde en omredigering af ifrågavarande lagrum vara önskelig.

Men äfven i ett annat hänseende torde en utvidgning böra ske af den i föreningslagen gifna ramen för ekonomiska föreningar. Under de senaste åren har i vårt land vid mer än ett tillfälle inträffat, att flere ekonomiska föreningar sammanslutit sig till en centralförening — länsvis eller för hela riket eller efter annan grund. Enligt den nuvarande lydelsen af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet kan registrering af en dylik förening af föreningar icke ske, ty lagen förutsätter tydligen, att medlemmarne af en ekonomisk förening äro fysiska personer eller åtminstone att en del af medlemmarne äro sådana personer. Då det emellertid ej lär finnas tillräckliga skäl för att förvägra föreningar, bestående endast af föreningar, den rättskapacitet, som medgifvits fysiska personers föreningar, borde enligt mitt förmenande i sammanhang med förut onhandlade frågor äfven utredas, under hvilka vilkor och former registrering af dylika föreningsförbund skulle kunna medgifvas. Lämpligt vore måhända, att den förberedande utredningen af begge frågorna öfverlemnades åt den komité, som af Kongl. Maj:t den 29 november 1901 erhållit uppdrag att utarbeta förslag till lagbestämmelser angående den rättsliga ställning, som kan prövas böra tillkomma annan förening än sådan, som har ekonomisk verksamhet till sin uppgift, m. m.»

I båda föreliggande motioner har upptagits frågan om möjligheten af registrering af sådana föreningar, hvilkas medlemmar sjelfva äro föreningar. I den förra motionen ifrågasattes ändring af nu gällande lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet i syfte att registrering skulle medgifvas för centralföreningar eller förbund, bestående af registrerade föreningar med ändamål att befrämja jordbruket eller andra näringar, under det att i den senare motionen spørsmålet behandlats mera allmänt.

§ 1 i lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet den 28 juni 1895 är af följande lydelse: »Förening för ekonomisk verksamhet med syfte

att åt medlemmarne anskaffa lifsmedel eller andra förnödenheter, eller

att afsätta alster af medlemmarnes verksamhet, eller

att bereda bostäder åt medlemmarne, eller

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 40 Häft.

att på annat dermed jemförligt sätt främja medlemmarnes intressen, må, der den består af minst fem medlemmar samt i enlighet med denna lag antagit stadgar och utsett styrelse, kunna, på sätt nedan sägs, varda registrerad.»

För en förenings registrering förutsättes sålunda, att dess verksamhet skall vara omedelbart rigtad på främjandet af dess medlemmars ekonomi. Föreningen kan enligt sin natur ej hafva några egna ekonomiska intressen. En förening, hvars medlemmar uteslutande eller hufvudsakligen utgöras af registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, kan således icke anses vara af den beskaffenhet, att nämnda lag derå eger tillämpning.

Utskottet anser emellertid de skäl, som af motionärerna åberopats för en lagändring i syfte, att derigenom skulle beredas möjlighet att vinna registrering äfven af sådan sammanslutning, som nu är i fråga, vara fullt giltiga. Sammanslutning af registrerade landtmannaföreningar med ändamål att genom uppköpande af erforderliga förnödenheter och försäljning af jordbrukets alster för lokalföreningarnas gemensamma räkning verka till båtnad för dessas medlemmar befordra utan tvifvel ett särdeles viktigt näringsintresse och böra från lagstiftningens sida röna nödigt beaktande. Äfven inom andra näringslivets områden kunna fall lätteligen tänkas, då liknande sammanslutningar skulle visa sig nyttiga. Skall emellertid det ändamål, som med desamma afses, kunna i någon tillfredsställande mån vinnas, förutsättes uppenbarligen, att åt dem beredes den tryggade ställning, som förenings registrering medför. Några vådor af allmän eller enskild natur torde deraf icke vara att befara.

Lagstiftningsåtgärder i nu berörda syfte synas sålunda vara angelägna. För åstadkommande af sådana torde en framställning från Riksdagen till Kongl. Maj:t dock icke vara erforderlig. Enligt upplysningar, som kommit utskottet till handa, är nemligen frågan redan föremål för Kongl. Maj:ts pröfning.

Då Kongl. Maj:t den 2 augusti 1901 i anledning af besvär öfver Konungens befallningshafvandes i Vesternorrlands län resolution den 15 april s. å., hvarigenom, på sätt i herr Öhngrens ofvanintagna motion omnämnts, vägrats registrering af en sammanslutning utaf åtskilliga registrerade landtmannaföreningar, icke fann skäl göra ändring i berörda beslut, förordnade Kongl. Maj:t tillika, att handlingarna i målet skulle öfverlemnas till justitiedepartementet för utredning af frågan, huruvida icke skäl föreläge till sådan förändring i omförmälda lag,

att hinder för registrering af förening för ekonomisk verksamhet ej vidare komme att möta i den omständighet, att såsom delegare i föreningen inginge en eller flere andra föreningar. Inom lagbyrån har med anledning häraf utarbetats ett förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 11, 23 och 50 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet. I förslaget har upptagits ett tillägg till 1 § af berörda lag af innehåll, att hvad i samma § är stadgadt skall gälla äfven om sammanslutning af ofvan angifna art. I öfrigt innefattar förslaget bestämmelser, som stå i samband med eller föranledas af berörda tillägg. Kongl. Maj:t har den 24 sistlidne januari beslutit att öfver nämnda lagförslag inhemta högsta domstolens yttrande, hvilket dock ännu icke afgifvits.

Då sålunda Kongl. Maj:t ej blott egnat förevarande fråga sin uppmärksamhet, utan äfven vidtagit bestämda åtgärder för densammas lösning, kan utskottet, ehuru det som nämnt i allt väsentligt delar motionärernas uppfattning, icke finna behöfligt eller lämpligt, att Riksdagen nu gör någon framställning i ämnet.

I ofvanintagna motion af herr Pettersson hemställes derjemte, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, i hvad mån och under hvilka vilkor registrering enligt lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet af s. k. konsumtionsföreningar med syfte att sälja varor äfven till andra än dem, som af föreningarna äro medlemmar, må medgifvas.

Berörda fråga var, såsom i motionen jemväl omförmäles, föremål för nästlidet års Riksdags pröfning. Lagutskottet tillstyrkte då Riksdagen att i anledning af den väckta motionen göra framställning i ämnet hos Kongl. Maj:t. Då emellertid berörda hemställan, som biträdtes af Andra Kammaren, ej bifölls af Första Kammaren, föranledde motionen ej till någon åtgärd. Till stöd för sin förevarande hemställan anförde nästlidet års lagutskott följande:

»Utskottet delar motionärens uppfattning om den s. k. kooperativa rörelsens stora betydelse för den sociala och ekonomiska utvecklingen. Erfarenheten särskildt i utlandet har nogsamnt ådagalagt, att denna rörelse besitter en ganska mäktig kraft att höja och förbättra de mindre bemedlade samhällsklassernas ekonomiska ställning, och det vore att önska, att äfven vårt land komme att tillgodogöra sig alla de fördelar, som på denna väg kunna ernås. För sådant ändamål är det naturligtvis i främsta rummet af vigt, att rörelsen ej mera än nödigt klaf-

bindes, utan får fritt utveckla sig så långt förhållandena det medgifva. Såsom motionären påvisat, ligger en ganska kraftig hämsko mot konsumtionsföreningarnas utveckling deruti, att de enligt gällande lag, sådan den i särskildt af Kongl. Maj:t meddeladt beslut ansetts böra tillämpas, sakna rätt att sälja till andra personer än dem, som äro medlemmar af föreningen. Denna begränsning af konsumtionsföreningens befogenhet medför i tillämpningen afsevärda svårigheter, särskildt då antalet föreningsmedlemmar är mycket stort, och hindrar derjemte föreningsmedlemmarne att komma i åtnjutande af de fördelar, som genom varuinköp i större mängd och lifvigare omsättning kunna erhållas. Å andra sidan kan utskottet ej finna nu angifna begränsning ovilkorligen vara af något ofafvisligt behof påkallad. Frågan, under hvilka vilkor konsumtionsförening må berättigas sälja till icke medlemmar, tarfvar emellertid en närmare utredning, hvadan lämpligast torde vara, att Riksdagen öfverlemnar frågan till Kongl. Maj:ts ompröfning. Densamma kan då blifva föremål för öfvervägande i sammanhang med ett annat spörsmål inom föreningslagstiftningen, som redan blifvit till Kongl. Maj:t öfverlemnadt. 1899 års Riksdag aflät nemligen till Kongl. Maj:t en skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser, hvarigenom den rättsliga ställning, hvilken kunde pröfvas böra tillkomma någon förening än sådan, som hade ekonomisk verksamhet till sin uppgift, måtte lämpligen regleras.»

Utskottet, som i frågan har samma uppfattning som 1901 års laguskott, hänför sig härutinnan till de skäl, som ofvan anförts.

Utskottet föranlåtes sålunda hemställa,

1:o att herr Öhngrens och herr Petterssons ifrågavarande motioner, den sistnämnda i hvad densamma afser frågan om registrering för sammanlutningar af registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

2:o att Riksdagen, i anledning af hvad i sistberörda motion i öfrigt hemstälts, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under öfvervägande, i hvad mån och under hvilka vilkor s. k. konsumtionsföreningar må medgifvas rätt att sälja äfven till andra än dem, som af föreningen äro medlemmar, samt för Riksdagen framlägga det

förslag till lagbestämmelse härom, hvartill förhållandena anses föranleda.

Stockholm den 25 april 1902.

På lagutskottets vägnar:

Carl B. Hasselrot.

Reservation

mot utskottets hemställan under 2:o af herrar *Hasselrot*, *Hedenstierna* och *Bremberg*.

Särskildt yttrande

af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Zetterstrand* instämt:

»I anledning af en vid 1900 års riksdag väckt motion om en samverkan till åstadkommande af nya, så vidt ske kan, öfverensstämmande civillagar för de tre skandinaviska länderna, aflät Riksdagen en skrifvelse i syfte att ett dylikt arbete lämpligen till en början borde upptagas på obligationsrättens område. Efter åtskilliga förhandlingar har nu denna sak kommit i gång, och de första gemensamma sammanträdena, som nyligen egt rum mellan delegerade från alla tre länderna, lära gifvit synnerligen goda förhoppningar om ett enigt och fruktbart samarbete. Den misströstan, som en eller annan möjligen hyst om dessa arbetens framgång, bör sålunda nu på alla håll vika för en tillitsfull sträfvan att med tiden göra något stort af denna sak.

I sammanhang med denna fråga fästes emellertid uppmärksamheten på det beklagliga förhållandet, att det skandinaviska samarbete, som i anledning af en tidigare riksdagsskrifvelse egt rum på den speciella handelsrättens område, icke fått omfatta bolagsstiftningen, i det att i Sverige år 1895 utfärdades nya lagar i detta ämne utan att, såsom det synes, ens en tanke uppstått att äfven här åstadkomma en sam-

verkan. De upprepade motioner om ändring i vissa delar af berörda lagstiftning, som nu alltjemt framkomma, likasom äfven den omständigheten, att en särskild komité tillsatts för att utarbета förslag till lagstiftning äfvensom andra föreningar än sådana, som drifva ekonomisk verksamhet, leder tanken till upptagande af den frågan, huruvida ej en allmän revision af den svenska bolagslagstiftningen lämpligen borde i den närmaste framtiden ega rum i syfte att åstadkomma öfverensstämmande stadganden med Norge och Danmark, i hvilka länder hitintills endast förslag till ny lagstiftning på detta område föreligger. I sammanhang med behandlingen af förevarande ärende, deri jag instämt i utskottets hemställan, vill jag därför tillika begagna tillfället ifrågasätta, huruvida ej vid sidan om det pågående arbetet för åstadkommande af lika lagstiftning mellan de nordiska länderna inom vissa delar af den allmännare civilrätten äfven borde upptagas ett arbete för vinnande af lika lagstiftning om bolag och föreningar.»
